

Socialstyrelsen
Ert dnr 24748/2019

*Remissvar avseende förslag till allmänna råd om
handläggning av ärenden som gäller unga lagöverträdare*

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) lämnar följande synpunkter på de allmänna råden.

Utredning enligt 31 § andra stycket lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, LUL, s.1

IVO:s uppfattning är att denna rekommendation medför ett obehövt reglerande. Det är svårt att se hur förfarandet skulle gå till om socialnämnden t.ex. inte gör en skriftlig begäran. IVO noterar att Socialstyrelsen i konsekvensutredningen själv övervägt att ta bort rekommendationen.

Överväga åtgärd vid häktning, s 2

IVO förordar att skrivningen under rubriken Förhandsbedömning i det nu gällande allmänna rådet Handläggning av ärenden som gäller unga lagöverträdare (SOSFS 2008:30) kvarstår då den ger en mer rättvisande bild av de överväganden socialtjänsten behöver göra i förekommande situation. Av rättegångsbalken (1942:740), RB och LUL följer att den som är under 18 år får häktas endast om betryggande övervakning inte kan ordnas och då det föreligger synnerliga skäl. Enligt Riksåklagarens riktlinjer skulle ev. även en SoL-placering kunna fylla de syften som en häktning ska tjäna (RÅR 2006:3 s. 20). Mot den bakgrunden framstår det som omotiverat att direkt och enbart hänvisa till ett omedelbart omhändertagande enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. En sådan direkt hänvisning riskerar att åsidosätta nämndens uppgift att så långt som möjligt ge stöd och skydd samt att på frivillig väg genomföra insatser.

Rekommendationen hänvisar i denna del till 6 § LVU. Om rekommendationen kvarstår vill IVO uppmärksamma Socialstyrelsen på den nya bestämmelsen i 6 a § LVU som också torde omfattas av rekommendationen.

Yttrande enligt 11 § LuL, s. 2

Första strecksatsen:

Det är åklagaren som begär in yttrandet och som uppger vilket brott det rör sig om. IVO anser inte att det är nödvändigt att rekommendera att nämnden ska redogöra för eller upprepa en sådan sak.

Andra strecksatsen

Enligt 11 § LUL ska nämnden bedöma *om* den unge har ett särskilt behov av åtgärder som syftar till att motverka att han eller hon utvecklas ogynnsamt. Genom skrivningen i rekommendationen framstår det som självklart att ett sådant behov alltid skulle föreligga. Meningen bör enligt IVO omformuleras.

Meningen som inleds med "När åklagaren eller undersökningsledaren" .... s. 3

För att undvika att nämnden i yttrandet lämnar ut mer uppgifter än nödvändigt är IVO:s förslag att ordet "bör" ersätts med ordet "kan".

Tredje strecksatsen, s. 3

Under strecksatsen kan begreppet "daglig sysselsättning" läggas till då flera ungdomar som berörs av detta förslag inte har någon skolgång.

Informera om ungdomstjänst, s. 3

Information om vad ungdomstjänst innebär borde ges innan den unges inställning till ungdomstjänst inhämtas (se under rubriken Yttrande enligt 11 § LUL).

Besluta om arbetsplats, s. 4

Det sista stycket i förslaget kan uppfattas som att den unga kan föreslå vilken arbetsplats som helst varvid det ankommer på nämnden att uppfylla önskan. Rekommendationen skulle t.ex. kunna omformuleras till att lyda *...bör nämnden eftersträva att tillmötesgå...eller liknande.*

IVO noterar att en skrivning om barnets bästa endast återfinns under denna rubrik. Detta riskerar att tolkas som att skrivningen bara gäller för denna del av rekommendationen och inte för övriga delar. IVO anser att skrivningen om barnets bästa, b.la. med hänsyn till att Barnkonventionen blir lag vid årsskiftet, gäller för samtliga delar av de föreslagna allmänna råden.

Utse handledare, s. 4

IVO noterar att det i de nu gällande allmänna råden 2008:30 framgår att nämnden efter samtycke bör begära uppgifter från socialtjänstens register. IVO noterar också att det av konsekvensutredningen framgår att det ska avgöras i det enskilda fallet om uppgifterna från

socialregistret ska hämtas in eller inte och att det därför inte finns skäl att ha en allmän rekommendation.

IVO förordar dock att stycket inte utelämnas i de nya rekommendationerna. Detta utifrån att det i socialtjänstens register kan framgå uppgifter som är av vikt för bedömningen av barnets bästa och handledarens lämplighet. IVO anser också att även de andra uppgifterna som t.ex. bör inhämtas enligt rekommendationen måste föregås av en bedömning i det enskilda fallet.

Upprätta arbetsplan, s. 4

I förslaget framgår att nämnden *bör* upprätta arbetsplanen i samförstånd med barnet eller den unge.

Av 3 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, framgår att socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne. Av 11 kap. 10 § SoL framgår att när en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information. Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barns åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

Med anledning av bestämmelserna i SoL menar IVO att det kan finnas anledning att se över rekommendationen och utreda om den på något sätt står i strid med lagbestämmelserna. Är det t.ex. möjligt att inom ramen för ett allmänt råd förtydliga att nämnden *så långt det är möjligt ska* upprätta arbetsplanen i samförstånd med barnet eller den unge?

Följa upp arbetsplanen, s. 4

Formuleringen i första meningen blir missvisande då det i 5 kap. 1 b § SoL framgår att nämnden *ska* kontrollera att planen följs. Meningen kan förslagsvis istället lyda "När nämnden kontrollerar...bör den ha regelbunden kontakt med..."

Rekommendationen gällande dokumentation torde vara överflödigt då krav på dokumentation finns i 11 kap. 5 § SoL samt i Socialstyrelsens föreskrift och allmänna råd om dokumentation (SOSFS 2014:5). Det finns inte heller under något avsnitt i övrigt, i de föreslagna allmänna råden, några anvisningar om dokumentation.

Underrättelse till åklagarmyndigheten enligt 12 kap. 8 § SoL, s. 5
Av 12 kap. 8 § SoL framgår att då en domstol dömt någon till ungdomsvård eller till ungdomstjänst ska socialnämnden underrätta åklagarmyndigheten om det kan antas att det finns förutsättningar för åtgärd enligt 30 b § LUL eller 32 kap. 4 § brottsbalken (1962:700), BrB. Utformningen av rekommendationen i förslaget riskerar att tolkas som att det allmänna rådet ger nämnden en möjlighet att själv välja när underrättelse ska ske. Rekommendationen skulle t.ex. kunna omformuleras till att lyda ”Socialnämndens skyldighet enligt 12 kap. 8 § SoL att underrätta åklagarmyndigheten kan aktualiseras t.ex. när barnet eller den unge”...

Särskilt kvalificerad kontaktperson enligt 3 kap. 6 b § andra stycket SoL och 22 § LVU, s. 5
Gällande skrivningen i rekommendationen har IVO samma kommentar som under rubriken ”Utse handledare”.

Uppföljning enligt 5 kap. 1 § SoL
I 11 kap. 4 a och b §§ SoL finns bestämmelser om uppföljning av ett barns situation, dels när en utredning som gäller barnets behov av stöd och skydd avslutas utan beslut om insats dels efter det att en placering i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende har upphört. Dessa bestämmelser trädde i kraft den 1 januari 2013. Av förarbetet till bestämmelserna (prop 2012/13:10 s. 63 f.) framgår att dåvarande regler inte ansågs ge möjlighet att inhämta uppgifter om barnets situation oavsett vårdnadshavares samtycke. Om det inte hade fattats något beslut om insats och utredningen avslutades utan åtgärd krävdes en ny anmälan eller annan ny information för att kunna inleda en ny utredning. Med hänsyn till det intrång som de nya reglerna innebar i vårdnadshavarens rätt till självbestämmande och integritet beskrivs i förarbetena att det är angeläget att ett beslut om uppföljning omgärdas med stor tydlighet och inte tillämpas slentrianmässigt. Vidare framgår (s. 88) att en förutsättning för nämnden att enligt 11 kap. 4 b § SoL göra en uppföljning efter avslutad placering ska ske restriktivt och att det klart ska framgå att det finns en oro för barnets situation och ett behov av att följa upp barnet för att kunna avgöra om barnets situation behöver utredas eller om det går att motivera för insatser.

Mot bakgrund av bestämmelserna i 11 kap. 4 a och b §§ SoL anser IVO att det behöver ytterligare utredas om den generella bestämmelsen i 5 kap. 1 § SoL ger stöd för uppföljning i enlighet med den föreslagna rekommendationen.

IVO anser vidare att, om rekommendationen kvarstår, det bör övervägas om rekommendationen ska utvidgas till att även innefatta information kring vad det är som ska följas upp etc. Detta för att kunna ge mer stöd åt de personer som handlägger ärenden enligt LUL.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschefen Peder Carlsson. I den slutliga handläggningen har enhetschefen Thomas Persson, avdelningsjuristen Ana Cica Tiedermann och inspektören Maria Jansson deltagit. Inspektören Johanna Fransson har varit föredragande.

För inspektionen för vård och omsorg

Peder Carlsson

Johanna Fransson